

Norrby kyrka

Isolering av vindsbjälklag

Antikvarisk kontroll

Norrby klockargård 1:3
Norrby socken
Uppland

Helén Sjökvist

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Historisk bakgrund.....	1
Genomförda arbeten.....	3
Referenser.....	4
Litteratur.....	4
Tekniska och administrativa uppgifter.....	4

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmd.se

© Kulturmiljövård Mälardalen 2008

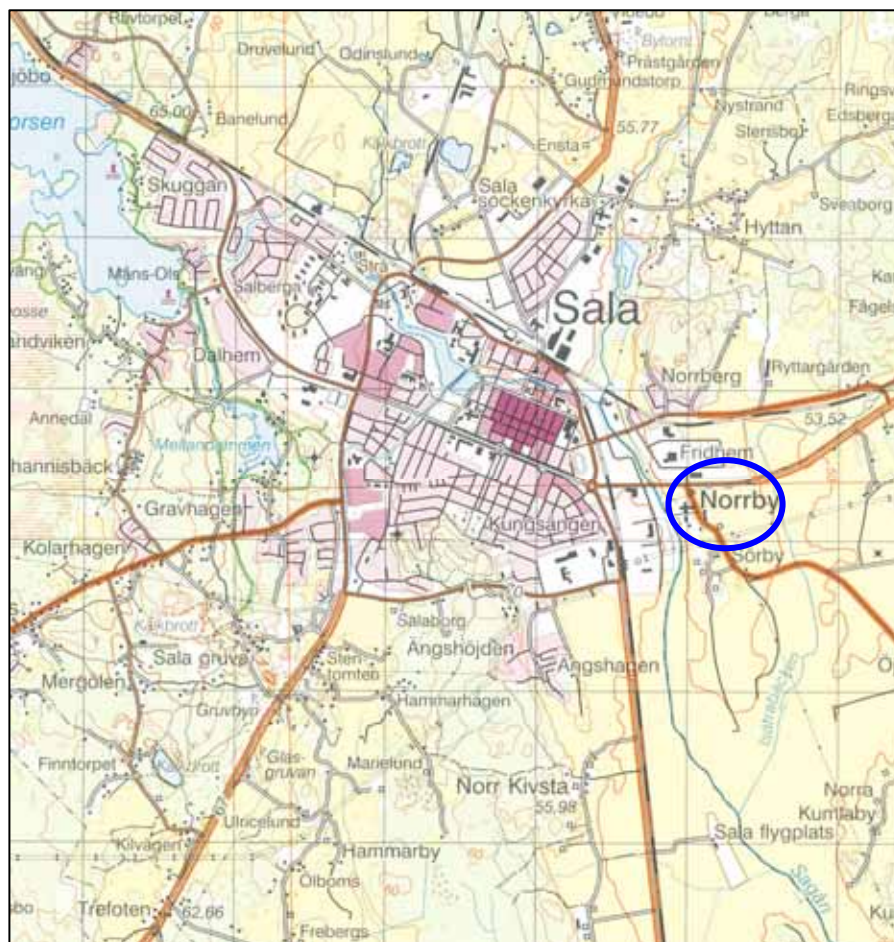
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01407.

ISSN: 1653-7408
ISBN: 978-91-86019-70-9

Tryck: Kulturmiljövård Mälardalen, Västerås 2008.

Inledning

Under 2008 har Norrby kyrkas vindsbjälklag isolerats. Tillstånd till arbetet gavs av Länsstyrelsen 2006-08-24, dnr 433-9264-06. Orsaken till isoleringen var de höga kostnaderna för kyrkans uppvärmning.

Figur 1. Kyrkans läge markerat med en ring. Underlagskarta Gröna kartan. Skala 1:50000.

Historisk bakgrund

Legenden säger att det skulle ha byggts en kyrka i Norrby tidigt, kanske som den första i bygden¹. Norrby nämns dock första gången i källorna 1314 som De Norby².

Den tidigare stenkyrkan på platsen antas ha blivit uppförd omkring 1300. Platsen för kyrkan har alltså en kontinuitet på omkring 700 år. Dateringen av den äldre kyrkan görs med utgångspunkt i planformen med långhus med rakt avslutat, avsmalnande kor som är vanligt förekommande bland folkungatidens uppländska kyrkor.³

¹ Ahlberg

² Alström 2004

³ Bonnier s. 278

Under 1500-talet byggdes kyrkan till mot norr med den s.k. "finnkyrkan" eller "nykyrkan" vilken utnyttjades av de många finsktalande som sökte sig till Salberget under denna tid. En finnkyrka fanns även vid Sala sockenkyrka men denna revs 1631 vilket medförde att de som sökt sig dit istället kom att söka sig till Norrby kyrka. Samma år som finnkyrkan i Sala revs reparerades därför finnkyrkan i Norrby. Under 1600- och 1700-talen genomfördes upprepade förstärkningsinsatser i kyrkan och man gjorde bland annat insatser för att stabilisera valv och vapenhus.

Kyrkan genomgick flera ombyggnader under 1700-talet. Bland annat slogs nya valv 1741, och samtidigt fick kyrkogolvet stenbeläggning och man bytte ut de gamla kyrkbänkarna. I slutet av 1700-talet rev man det södra vapenhuset. Man lät även bygga ett nytt yttertak och man höjde norrsidans mur för att bli lika hög som den södra. Fönsteröppningarna förstörades och grunden till tornet lades. Fortfarande i slutet av 1700-talet uppgavs kyrkan vara instabil

1886-87 genomgick kyrkan en ombyggnad, som i det närmaste var en nybyggnad, efter ritningar av arkitekten Gustaf Dahl som även ritat Kungliga biblioteket. Ombyggnationen innebar att ytterväggarna byggdes på och fick nya listverk i putsen vilket gav kyrkan en för tiden modern utformning. Man byggde även klart det västtorn man påbörjat redan på 1700-talet. Fönsteröppningarna försågs med nya gjutjärnsfönsterbågar och kyrkans långhus fick ett nytt, mer högre yttertak som täcktes med skiffer.

Interiört förändrades kyrkan kraftigt i och med att de gamla valven revs och man istället fick nya gjutjärnspelare som delade in rummet i tre skepp med tunnvalv. Golvet belades med cement och den gamla slutna bänkinredningen ersattes med en öppen bänkinredning, liknande den som några år tidigare tillverkats för Sala-Kristina kyrka. Man införskaffade en ny orgel byggd av E.A Setterqvist i Örebro. Man tog även bort ljudtakets över predikstolen och man installerade tre värmeugnar för att kunna värma upp kyrkan. Bakom koret byggdes en sakristia med arkivrum.

På 1960-talet genomfördes ytterligare en renovering då bänkinredningen åter byttes ut och man utökade läktaren samt byggde läktarunderbyggnader. Nuvarande läktarunderbyggnad tillkom på 1990-talet.

Figur 2. På denna äldre bild syns tydligt tunnvalvet över mittskeppet samt de två kvartsvalven över sidoskeppen. Foto: Norrby församlingsarkiv.

Genomförda arbeten

Under 2008 har kyrkans vind isolerats ytterligare. Befintlig isolering bestod av omkring 15 cm lager av fint sågspån över långhusets tunnvalv. Sakristians valv var oisolerat. Sedan tidigare fanns uppsatt panel föra att hålla kvar spånet på valvets övre, brantare partier.

För att hålla den nya isoleringen på plats på valvets branta sidor har en glespanel av 28 x 70 mm virke satts på reglar mot takstolarna. Mellan panel och ny isolering har en fiberduk av typ Windy monterats. Därefter har den nya isoleringen blåsts in som lösull i ett 350 mm tjockt lager på övre delen av valvet samt 400 mm på nedre delen. Befintlig spån har lämnats kvar under den nya isoleringen för att minska risken för drag genom att spånet är tätare än mineralullen.

För isoleringen har Paroc BLT 3 från Rockwool använts. Detta är en granulerad lösullsisolering av stenull som anses vara brandsäker. Sammanlagt har 273 m³ isoleringsmaterial använts.

Figur 3. Vind och takstol med sågspånsisolering före ytterligare åtgärder. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 4. Vind och takstol efter ytterligare isolering med stenull. Foto: Helén Sjökvist.

Referenser

Litteratur

Ahlberg, Hakon och Björklund, Staffan. 2000. Västmanlands kyrkor i ord och bild. Förlag: Staffan Björklund.

Alström, Ulf. 2004. Norrby kyrka. Västmanlands läns museum, Kulturmiljöavdelningen Rapport A 2004:A37. Västerås.

Alström, Ulf. 2004. Norrby kyrka II. Västmanlands läns museum, Kulturmiljöavdelningen Rapport A 2004:A59. Västerås.

Bonnier, Ann Catherine. 1987. *Kyrkorna berättar. Upplands kyrkor 1250-1350*. Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund. Uppsala.

Tekniska och administrativa uppgifter

Kulturmiljövård Mälardalen nr:	08037
Länsstyrelsen dnr:	433-9264-06
Fastighetsbeteckning:	Norrby klockargård 1:3
Landskap:	Uppland
Län:	Västmanlands län
Socken:	Norrby
Kommun:	Sala
Ägare-beställare:	Svenska kyrkan i Sala
Entreprenör:	Isolering: Isolar, Karlstad Bygg: Peab, Sala
Antikvarisk kontroll:	Kulturmiljövård Mälardalen Helén Sjökvist Stora gatan 41 722 12 Västerås